

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krome na leto. — Posamezne številke 20 vin. Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 30 h od enostopne petil - vrste za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 10. septembra 1910.

C. Kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Ponesrečen poizkus Osrednja blagajna kmetijskih zadrug na Koroškem. Kratek pregled kmetijskega združenstva v avstrijskih deželah. Plemena velikih in mesnatih kokosij. Zadružni pregled Gospodarske drobtine. Književnost. Razpis deželnega odbora. Občni zbori. Računski zaključki.

Ponesrečen poizkus.

Centralna posojilnica slovenska v Krškem je pred kratkim razpošiljala raznim slovenskim zadrugam okrožnico, s katero jih vabi, da naj pristopijo pod njeno okrilje.

Okrožnica najprej ostro napada sedanje delovanje poedinih zadružnih zvez na slovenskem ozemlju. Kdor prečita ta letak in mu verjame, dobi utis, da se naše zadružne zveze ne bavijo skoraj z nobeno drugo stvarjo kakor s politikom. Ne očita se jim skoro nič manj, kakor da so filialke in ekspoziture različnih političnih struj, ki izrabljajo zadružništvo v okrepitev svojih strankarskih pozicij.

Po tem dolgem in dolgočasnem uvodu, ki zavzema domalega dve tretjini cele okrožnice, pride šele g. „okrožničar“ na dan s svojo srčno željo: posojilnice naj zapuste svoje dosedanje centrale in gredo v slovensko zadružno Meko — v Krško, k „Centralni posojilnici slovenski“. Ex oriente lux! Tam so vzeli v zakup vsa zadružna načela, tam izvira studenec čistih in nepokvarjenih zadružnih resnic, tam se goji „nepospeševanje političnih tedenc“.

Poleg tega nudi Centralna posojilnica slovenska po besedah te okrožnice včlanjenim zadrugam še posebne dobrote. Tako so n. pr. položnice c. kr. poštne hranilnice za pošiljanje novcev vedno na razpolaganje. Ravno tako so na razpolaganje pravila. Tudi na vsakojaka vprašanja se takoj odgovarja. Dajejo se tudi radovoljno pojasnila v zadevi zadružništva in zadružnega knjigovodstva. — To so v resnici tolikšne ugodnosti, da si takega luksusa ne more privoščiti vsaka zadružna zveza!

Morda bi pa kakemu zadrugarju s posebno omejeno pametjo še vse to ne zadoščevalo. Kaj, ko bi se kakšni zadrugi zadelo, da je sicer zelo milostno, če dobi ob pristopu zastoj pravila krške centralne posojilnice, pa da je vendar le to nekam premalo? Taki dvomi bi se porodili kaj lahko, zlasti v današnji dobi — ko so politični predsodki našim zadrugarjem zmešali glavo, tako da nimajo dovolj jasne sodbe o evoluciji zadružne misli.

Zato se okrožnica sklicuje tudi na to, da je krška centralna posojilnica opravičena druge posojilnice vabiti k sebi vsled svojega zgodovinskega prvenstva, vsled

svoje notranje uredbe, vsled svojih pravil in svojega opravičnega reda. Razlogi, ki imponirajo!

Ravno tu bi se lahko opravičeno pričakovalo, da bi se bilo v okrožnici pojasnilo, kaj je doslej Centralna posojilnica storila za razvoj slovenskega združništva. Druge zveze so vsaj nekaj storile za združni napredek, tega jim celo g. Lapajne ne more odrekati. Centralna posojilnica v Krškem je najstarejša združna zveza slovenska. Imela je dovolj časa na razpolago, da bi bila mogla uplivati na razvitek našega združništva. Paralela med lastnim delovanjem in delovanjem drugih zvez bi bila torej skoraj nekoliko umestna. O vsem tem pa okrožnica trdovratno molči, dasi je drugače zelo gostobesedna. Ne vemo, čemu ta molk, ali vsled prevelike skromnosti, ali zato, da se ne stavijo meje čitateljevi fantaziji?

Še ena reč je, ki dela Centralno posojilnico v Krškem posebno priporočljivo: njena neomejena zaveza. Ta njena lepa lastnost je zato v letaku z izredno debelimi črkami primerno razvidna in z nekim posebnim ponosom se povdarja, da je to v Avstriji edina združna zveza, ki ima neomejeno zavezo. — Centralne združne organizacije z neomejeno zavezo so v resnici unikum. To se mora priznati. Ravno zato mora ta samohvala vsakega poznavatelja združne organizacije spraviti v dobro voljo. Naravnost nerazumljivo je, kako se more proslavljati kot nekaj priporočljivega, kar je v resnici nepriporočljivo. Pametno vodstvo vsake zadruga si bo dobro premislilo, predno se bo izjavilo za vstop v zavod, ki nalaga svojim članicam tako obsežne obveznosti kakor jih vsebuje neomejeno jamstvo. Vide slučaj centralne združne blagajne v Celovcu!

Toda denimo šalo na stran!

Ne da se oporekati, da je sedanji ustroj slovenske združne osrednje organizacije v marsikaterem oziru pomanjkljiv in potreben

bistvene preureditve. O tem so najbrž prepričani vodilni krogi pri tej ali oni zvezi, če so iskreni prijatelji združne misli. Osobito razkosanost naših zadrug v toliko konkurenčnih zvez ter istočasno izvrševanje denarne sporavnave in revizijskih poslov so stvari, ki ovirajo zdrav razvoj našega združništva.

Vprašanje je le, kedaj naj se odpravijo ti nedostatki in na kak način.

Po našem mnenju še ni prišel čas, ki bi bil ugoden, da bi se poskusilo obstoječe zveze zblížati in medsebojna nasprotstva ublažiti. Razmere še niso tako daleč dozorele. Tudi bi bilo težko prerokovati, kedaj bo tako zblížanje mogoče. Gotovo je le, da so sedanji odnošaji med posameznimi zvezami skrajno napeti in da so trajno nevzdržljivi.

Ko bo pa sila razmer z vso močjo pritisnila na pojedine zveze, se bodo morale zblížati. Zgoditi se bo moralo tudi pri nas, kar se je zgodilo na Nemškem, kjer sta se pobotali dve tako mogočni organizaciji, kakor sta bili Rajfajznova in darmstadtska Haasova.

Istotako bi bilo prezgodaj že zdaj govoriti o tem, na kak način naj se poravnajo obstoječa nasprotstva in se doseže edinost. Vendar pa rečemo lahko že sedaj, da se ne bo preureditev osrednje organizacije našega združništva dosegla tako, kakor priporoča Centralna posojilnica v Krškem. Po tem receptu naj bi slovenske zadruga kar zapustile svoje dosedanje zveze in se priklopile krški centralni posojilnici, pa bo mirna Bosna! Ta načrt združitve slovenskih zadrug v enotno organizacijo je res priprost, ampak ima napako, da je preveč priprost. Kdor si upa s takim načrtom stopiti pred javnost, mora biti ali precej naiven ali pa ne pozna čisto nič dejanskega položaja.

Recimo, da bi se Centralni posojilnici slovenski v Krškem vsaj deloma posrečil njen poizkus. Posledica bi bila, da bi imeli potem še več združnih zvez in še večjo

zmešnjavo, kar bi končno ureditev medsebojnega razmerja med zvezami še bolj otežkočilo.

Sicer smo pa prepričani, da poizkus Centralne posojilnice ne bo imel nobenega praktičnega uspeha, da je le — ponesrečen poizkus!

Verus.

Osrednja blagajna kmetijskih zadrug na Koroškem.

V zadnjem času se je v avstrijskem dnevnem časopisju mnogo pisalo o polomu „osrednje blagajne kmetijskih zadrug“ na Koroškem s sedežem v Celovcu. Tozadevna poročila so bila navadno nejasna, zavita, dostikrat nalašč pretirana in sploh pisana na tak način, da bi se v priprostem ljudstvu omajala vera v združništvo v obče.

Da bi pisali o teh dogodkih kak obširen komentar ni potreba, ker je že „Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug na Dunaju“ kot revizijska oblast v svojem glasilu zadosti jasno označila delovanje omenjene centrale. Splošna zveza poroča dobesedno takole:

Kakor je večina naših bralcev najbrž izvedela iz poročil dnevnega časopisja, odigral se je na Koroškem žalosten dogodek. Osrednja blagajna kmetijskih zadrug na Koroškem, r. z. z o. z. v Celovcu, je po brezvestnem in nekontroliranem gospodarstvu svojega predsednika prišla v take težkoče, da se bo mogla le težko izogniti konkurzu, oziroma likvidaciji. Ker je osrednja blagajna poldrugo leto sem članica Splošne zveze in ker na drugi strani poročila dnevnega časopisja ne odgovarjajo povsem resnici, hočemo v naslednjem resnično obrazložiti, kako je s to stvarjo.

Centralna blagajna kmetijskih zadrug na Koroškem je bila l. 1900 ustanovljena kot registrovana zadruga z omejeno zavezo in je do l. 1908 delovala brez pogrška. Koncem l. 1909 je štela 63 rajfajznovk,

med njimi 5 slovenskih, 3 kmetijska društva, 1 nakupovalno in prodajalno zadrugo, 1 skladiščno zadrugo, 1 zadrugo za vnovčenje sadja in 1 zadrugo za prodajo živine.

Kakor je že bilo omenjeno, pripada centralna blagajna kmetijskih zadrug na Koroškem, r. z. z o. z. v Celovcu, „Splošni zvezi“ poldrugo leto sem.

Ko je Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug v avgustu l. 1909 izvršila obligatorično revizijo, so revizorji grajali mnogoštevilne organizatorične in poslovne pomankljivosti, predvsem pomanjkanje nadzorstva, pomanjkanje kontrole v delovanju predsednikovem, kakor tudi to, da ni bil nastavljen blagajnik, ki bi ga po pravilih odbor moral namestiti. Poleg tega se je grajalo veliko število drugih pomanjklivosti, med drugim nezadostno poslovanje odbora, ki se je zbral le enkrat ali dvakrat na leto, in se je zahtevala odprava teh nedostatkov. Pripomniti je pri tem, da so bili zapisniki pisani na navadne pole, kar se je seveda tudi grajalo, in da je bilo s tem predsedniku Weissu omogočeno, da je pri takratni reviziji skrnil nek zapisnik iz l. 1909, ki se je pri sedanji reviziji našel in ki bi bil revizorje že takrat opozoril na protipravilno in sumljivo dovoljevanje kreditov. Razmerje osrednje blagajne do tvrdke Kayser & Palese, ki igra v sedanji aferi tako žalostno vlogo, zlasti finančni odnošaji osrednje blagajne do te tvrdke so morali revizorjem ostati skriti, čeprav se je to razmerje takrat že bilo pričelo. Glasom bilance in po podatkih predsednika je namreč bil takrat ves odvišni denar osrednje blagajne v znesku 1,554.787 K 54 h naložen pri neki celovški zasebni banki proti $4\frac{1}{2}\%$ obrestim in so se revizorjem pokazale pravilne vložne knjižice te banke o navedeni vlogi. Samo ob sebi umevno je, da se je v revizijskem poročilu vložitev tako znatne vsote na enem mestu, posebno pri zasebnem bankirju, ki ni podvržen niti javnemu polaganju računov niti reviziji, ozna-

čila kot jako nevarna in se je povrh tega grajalo, da ni o tem nobenega odborovega sklepa. Nujno se je priporočilo, največji del te vloge dvigniti in naložiti pri raznih drugih varnih denarnih zavodih. Kakor se je sedaj izkazalo, je bil denar že takrat dan tvrdki Kayser & Palese. Žalibog se je prihodnji občni zbor vršil šele 26. junija 1910. torej celih 10 mesecev po reviziji in pri tem občnem zboru je predsednik Weiss sicer prečital obširno revizijsko poročilo Splošne zveze, toda je izpustil skoro vsa mesta o grajanju nedostatkov. Tudi se ni vršil posvet odbora o izidu revizije, kakor je to predpisano v revizijskem zakonu, tako da odborniki in zastopniki včlanjenih zadrug, ki so predsedniku Weissu neomejeno zaupali, sploh niso ničesar zvedeli o grajanih napakah. Sploh so pa revizorji obenem konstatirali, da se tudi poročilo o reviziji, ki jo je l. 1909 izvršil sodnijsko določeni revizor, ni dalo občnemu zboru na znanje.

Šele v juliju t. l. je ob priliki zemlje-knjižne transakcije prišlo na dan pravo razmerje osrednje blagajne do špekulantske tvrdke Kayser & Palese, na kar so tudi dnevni časopisi razpravljali o tej stvari. Splošna zveza je takoj izvršila revizijo, ki je žal odkrila najžalostnejši položaj.

Predsednik Weiss, ki je po zadnjem občnem zboru pobegnil, je po reviziji prejšnjega leta strašno gospodaril, kar mu je bilo s tem olajšano, da je — kakor rečeno — popolnoma sam oskrboval posle osrednje blagajne in je uporabljal samo enega uradnika društva sv. Jožefa, ki je bil pri centralni blagajni obenem v postranski službi, in da vkljub nujnemu nasvetu revizorjev ni nastavljal stalnega objekta za centralno blagajno. Tvrdki Kayser & Palese v Trgu (Feldkirchen) je izplačal proti pravilom in brez vednosti odbora in občnega zbora počasi posojila v višini K 3,410.000, katere je ta večidel investirala v premogovnik v Sonnbergu. Tako zelo je bil predsednik Weiss

v oblasti monsg. Kayserja, šefa tvrdke Kayser & Palese, ki je bil med tem prijeto, da se celo ni zbal, msgr. Kayserju na njegovo zahtevo izdati vložno knjižico v znesku 350.000 kron, čeprav ni od Kayserja prejel niti vinarja v gotovini, ampak le večje število popolnoma nič vrednih akcij nekega od njega v Londonu ustanovljenega podjetja, katero knjižico je potem Kayser dal lombardirati v v Švici pri neki zasebni tvrdki, ki terja sedaj centralno blagajno. Druga fingirana vložna knjižica za znesek K 365.666 se baje nahaja v posesti neke italijanske ljudske banke. Tudi drugim posameznikom in duhovniškim organizacijam je Weiss dovolil večja posojila, ki so najbrž sedaj deloma neizterljiva. Najbolj žalostno pa je, da je vsled velikega zaupanja, ki ga je užival predsednik Weiss, 51 včlanjenih rajfajznovk vložilo svoj odvišni denar v znesku K 3,009.631.79 pri osrednji blagajni, kateri denar je najbrž izgubljen.

V takih razmerah se centralna blagajna ne bo mogla izogniti konkurzu. Kajpada se bo storilo in poizkusilo vse, da se bo obvarovalo škode vlagatelje in člane zadrug, ki nas tu edino interesirajo.

Sicer pa je prvi predpogoj za to, da dotični krogi ostanejo mirni. Glasno razburjanje, runi na hranilnice in posojilnice itd. bi položaj le poslabšali, da, sanacijo morda preprečili. Zato pred vsem hladno kri! Vsaj za nekaj časa še ni treba izgubiti upanja, da bo imelo uspeh prizadevanje, da se vlagateljem in članom prizadetih zadrug preteča nevarnost odstrani“.

Kratek pregled kmetijskega združenstva v avstrijskih deželah.

Nemško Tirolsko.

L. 1889. so se ustanovile prve hranilnice in posojilnice, l. 1891. se je ustanovila oskrbniška in revizijska zveza. L. 1894. so

osnovali „Centralno blagajno rajfajzenskih društev za Nemško Tirolsko“ s sedežem v Inomostu. L. 1906 se je revizijska zveza združila s centralno blagajno. V tej centralni zadrugi so sedaj združene kreditne in druge pridobninske ter kmetijske zadruge.

255 hranilnic in posojilnic je bilo koncem leta 1906 pridruženih centralni blagajni. L. 1906 so imele te hranilnice 22.835 udov, hranilnih vlog za 46,048.878 K, posojil za 22,242.649 K, prometa za 77,362.144 K. Koncem l. 1907 je bilo pri centralni blagajni 262 rajfajznovk, 7 mlekarn, 1 zadruga za pridelovanje lanu, 1 nakupovalna, 1 strojna in 1 sadjarska zadruga, skupaj 269 zadrug. Članice so pri centrali vložile v tekočem računu leta 1907 4,974.653 K, vzdignile 4,229.909 K, posodilo se je v tekočem računu 1,240.007 K, vrnilo 685.175 K.

Država in dežela podpirati združništvo. Dežela da vsaki novi hranilnici podporo 300 K za ustanovne stroške in letni donos k plačam in potnim stroškom revizorjev 6000 K; država pa za revizorje prispevek 3600 K in za od l. 1900 izhajajoči list „Landwirtschaftliches Genossenschaftsblatt für Deutsch-Tirol“ 1000 K. Ta režijski donesek se je pa v l. 1907 zvišal na 8000 K.

Skupno nabavo kmetijskih potrebščin oskrbuje deželni kulturni svet. L. 1903 se je pa ustanovila „Zveza kmetijskih okrajnih zadrug v Bolcanu“ in l. 1904 „Zveza kmetijskih okrajnih zadrug v Inomostu“. Obe zvezi sta ustanovljeni na podlagi društvenega zakona.

V l. 1906 je zveza v Inomostu nakupila kmetijskih potrebščin: gnojil, semen, krmil, strojev itd. 35.815 stotov v vrednosti 430.986 K, zveza v Bolcanu pa 18.469 stotov v vrednosti 463.156 K. Dežela in država dasti vsaki zvezi na leto 7000 K podpore.

Za nabavo blaga so jele tudi rajfajznovke skrbeti, katerih pravila so se v ta namen spremenila. L. 1908 sta začeli delovati združni zvezi v Inomostu in Bolcanu.

Zvezi kmetijskih okrajnih zadrug sta se razdružili, ker so bile te zadruge osnovane na podlagi društvenega zakona in niso bile več času primerne. Vse agende in premoženje združnih zvez sta prevzeli na novo ustanovljeni zvezi. Kmetijske okrajne zadruge so se lahko priklopile novima zvezama.

Mlekarstvo se polagoma razvija. Obstoji 82 dolinskih in 322 planinskih planšarskih zadrug, ki so pa le privatnega značaja, registriranih mlekarskih zadrug je samo sedem. Da ni več registriranih zadrug, je vzrok v tem, ker so te zadruge le mali obrati v daljnih gorskih vaseh in bi jim bilo neprilичno hoditi radi registracije k daljnim sodiščem in ker se ljudje boje obdavčenja.

Za razpečavanje vin skrbe kletarske zadruge. Koncem l. 1906 jih je bilo 10 z 470 udi. Te zadruge imajo neomejeno jamstvo in se omejujejo navadno le na eno občino. Udje so dolžni oddajati vse grozdje v zadrugo. Kletarske zadruge so se imele bojevati z raznimi težkočami. Država in dežela sta jih podpirali. L. 1903 se je v Bolcanu ustanovila zveza kletarskih zadrug, ki skrbi za zboljšanje trgovskega in tehničnega gospodarstva pri njih. Država podpira to zvezo. Zveza je vpeljala pri vseh kletarskih zadrugah enotno knjigovodstvo, nadzoruje kletarje pri tehničnih opravilih, skrbi za skupno prodajo vin, prireja vsako leto pomladni vinski semenj v Bolcanu itd.

Velikega pomena so živinorejske zadruge, ki so pa ustanovljene na podlagi društvenega zakona. Skrbe pred vsem za lepo plemenško živino, prirejajo razstave lepe živine itd.

Koncem l. 1907 je bilo 108 živinorejskih zadrug z 2500 udi, z 160 moškimi in 4680 ženskimi živalmi. Živinorejske zadruge so se v zadnjih letih združile v zveze, in sicer l. 1906 zveze živinorejskih zadrug za spodnjeinsko pisano živino, za vzhodnotirolsko pingavsko pleme ter za vipdolsko živino, l. 1907 za gornjeinsko in za severno-

tirolsko živinorejsko okrožje. Namen zvez je po gotovem načrtu skrbeti za povzdigo živinoreje, za reklamo ter za velike zvezine semnje.

Poleg živinorejskih zadrug je omeniti še 9 konjerejskih zadrug, ki so istotako ustanovljene na podlagi društvenega zakona.

Dalje so omeniti še bikorejske zadruge, ki obstajajo na privatnopravni pogodbi, dalje sadjarska zadruga Meran Burggrafensamt v Meranu, potem dve sadjarski zalogi v Meranu in Lani ter lanarska zadruga v Otztalu. Registrirana strojna zadruga je samo ena. Razun tega je še omeniti lokalna društva za zavarovanje goveje živine, katerih je bilo l. 1900 130. Sedaj je dežela ta društva v svojo oskrb prevzela, združila so se v deželno zavarovalnico.

Laško Tirolsko.

L. 1892. je deželni kulturni svet izdal vzorna pravila za rajfajzenske blagajne (Casse rurali di prestiti) in v tem letu se je ustanovila prva hranilnica in posojilnica. Koncem l. 1906. je bilo že vseh rajfajznovk 146. Vseh udov je bilo 16.503, posojil je bilo za 7,367.863, hranilnih vlog 16,413.082, deležev in rezervnih zakladov 328.239. L. 1895. so se hranilnice in konsumna društva združila v zvezo. (Federazione delle casse rurali e dei Sodalizi cooperativi per la parte italiana della Provincia). Zveza se je kmalu razdelila v dva dela, v oddelek kreditnih in v oddelek konsumnih zadrug. Zveza prireja tudi poučne tečaje ter izdaja zadružni list „Cooperazione Trentina“.

Koncem l. 1906. je bilo pri zvezi 146 rajfajznovk, 211 konsumnih društev ter 15 drugih zadrug, s skupaj 48.623 udi. V tem letu je zveza priredila 25 tečajev za skladiščenike in 20 tečajev za knjigovodje rajfajznovk. Režijskih stroškov je imela zveza 32.000 K, država in dežela sta prispevali z 8000 K. Od l. 1900 izdaja zveza poučen letopis „Manuale del cooperatore Trentino“,

ki se brezplačno razdeli med ude. Zveza ne oskrbuje samo pravnih in revizijskih zadev, ampak dela tudi za moralno in gospodarsko povzdigo ljudstva. Za poravnavo denarja pri kreditnih zadrugah skrbi „Banca cattolica Trentina“, ki je registrirana zadruga z omejenim jamstvom. Ta centralna zadruga opravlja vse bančne posla z vsakim, vendar predvsem pospešuje kmetijsko in obrtno združništvo. Banca cattolica je imela koncem l. 1906. 1569 udov, posojil za 2,347.507 K, terjatev v tekočem računu za 11,003.259 K in hranilnih vlog za 17,001.277 K in rezervnega zaklada za 739.256 K.

Za skupni nakup kmetijskih potrebščin skrbi „Agenzia agraria“, ki je v letu 1906 oddala

krmil	71.400 stotov
umetnih guojil	30.000 „
modre galice	6.700 „
žvepla	4.300 „
travniških semen	340 „
železne žice za vinograde	460 „

Zelo so se razvila v laškem delu Tirolske konsumna društva, ki imajo omejeno jamstvo. Ne daje se nikakih dividend, 40 % čistega dobička se da v rezervni zaklad, 20 % v posebni zaklad za zgube, 20 % v posebni zaklad za odpis vrednosti blaga, 10 % predstojništvu v prosti porabo, 8 % v podporni zaklad nastavljenecv in 2 % v zaklad za poduk in izobrazbo.

Splošen namen zadružništva je skrbeti za povzdigo fizičnega in moralnega blagostanja udov, jih preskrbljevati z vsemi potrebščinami za gospodinjstvo in gospodarstvo po zmerni ceni. Deleži znašajo 10 do 15 K in se ne obrestujejo. Vsak ud sme imeti le po en delež. Vsak ud more plačevati v gotovini ali mu dovoli do gotovega zneska (navadno do 60 K) kredit občni zbor. Knjigovodstvo je enotno po ameriškem načinu. Kupčijo vodi skladiščenik, ki je obenem knjigovodja in mora biti od zveze preskušen in odobren. Mnoga konsumna društva izde-

lujejo salami, prekajeno meso in sir. Koncem leta 1906 je bilo konsumnih zadrug 211. Udov so imele 28.433, imovine za 2,135.684 K, zaloge blaga za 2,224.776 K, dolgov za 4,217.679 K, združnega kapitala za 1,163.211 K.

L. 1899 so ustanovili konsumnim društvom centralo v Tridentu, ki se imenuje „Sindacato agricolo industriale“. Delovati je pričela l. 1900. Skrbi za nabavo vseh potrebščin, obenem pa za prodajo produktov svojih članov. Sindacato je članica revezijske zveze (Federazione) in katoliške banke, (Banca cattolica) ter ima dve veliki skladišči s kletmi v Tridentu, pet podružničnih skladišč za posamezne okraje, 18 uradnikov, 13 skladiščnikov in 3 potnike, ki redno obiskujejo članice zadruge. Koncem l. 1906 je centrala Sindacato imela 260 udov, jamstva za 370.000 K blagovnega prometa za 9,043.232, faktur 17.608. Razun naštetih zadrug je še imenovati 354 mlekar, ki pa niso registrirane. Te mlekarne predelajo 25,400.000 l mleka, izdelata se okrog 221.150 kg masla in 1,596.350 kg sira. Za nabavo mlekarskega orodja ter za izboljšanje v tehničnem oziru skrbi deželni kulturni svet po potovalnem učitelju in s podporami.

Za prodajo vina skrbi „Cooperativa di prodotti viticoli trentini“, registrirana za druga z omejenim poroštvom. To je eno največjih podjetij te stroke v Avstriji. Ima 1500 udov ter se razprostira čez 14 sodnih okrajev. Država zadrugo podpira.

Kletarskih zadrug je bilo koncem l. 1907 11, od katerih nekatere prav slabo delujejo. Revizijski zvezi jih pripada šest.

Živinorejskih zadrug je 11.

Omeniti sta še dve združni sušilnici za kokone, zadrugi z omejenim jamstvom. Dalje je bilo koncem l. 1906 39 krajevnih društev za zavarovanje živine.

Plemena velikih in mesnatih kokoši.

Po krajevnih razmerah in drugih okoliščinah smo prisiljeni večkrat do reje velikih in mesnatih kokoši, ker nam dajo teška piščeta, dorasle pa mnogo mesa. Prav lahko je mogoča reja jajčaric in mesnatih velikih kokoši. Seveda je treba gojiti jedno kot čistokrvno pleme doma, jajca za valjenje drugih pa si je preskrbeti drugje. Spomladi marca in aprila si izredimo zgornji rod jajčaric, kolikor jih rabimo za pleme, poleg tega in nadalje celo leto pa nasajamo jajca teških plemen za dom in trg. Na ta način vstrežemo lahko obojim zahtevam. Meni ta način izborna ugaja, zato se ga bom držal tudi nadalje. Sploh pa naj pomisli in presodi vsak sam, kaj in v koliko je njegovim razmeram koristno in dobičkanosno. Pripominim pa, da brez zadrug ne pridemo kmalu do boljših cen. Spomladi za časa splošnega nesenja jajec dobimo 5–6 jajec za 20 vinarjev. Kdor jih takrat prodaja, greši nad svojo pametjo in družino. Vaši otroci rabijo vendar tečne hrane in nimate zanje boljšega od jajec. Če bi bilo 10 jajec za 20 vinarjev. jih gospodinja ne privoščila svojemu možu, ampak rajše jih proda. Od tod godrnjanje moža. Postrežite mu takrat z jajci in tudi on bo dobil veselje do kokošje reje.

Sedaj kupujemo meso zanikrnih buš, starih krav, ki so že 15–17 krat teletile ali pa smrkavo meso mladih, neoplojenih telic po 1 K 40 h—1 K 50 h, ker je draginja mesa tako strašna in že neznosna. Meščani jedo vsaj meso pitanih volov, zato tudi ložje prenašajo to draginjo, kakor mi na deželi pri tako slabem in dragem mesu. Spomladi je treba 35–40 jajec prodati, da si kupite 1 kg slabega mesa, ki ga družina povžije za jedno kosilo. Koliko več nam zaleže to število jajec v naši kuhinji. Prašam vas pa: Koliko te tečne in zdrave hrane privoščimo našim otrokom? Prav nič. Spominjam se natančno, da sem dobil kot otrok

samo jedenkrat eno jajce, ki mi jo je skuhalo mati, ko sem prišel od prvega obhajila domov. In tako se godi in greši vsepovsod.

Ako me ubogate gospodinje o tem oziru, da porabite takrat jajca za svojo družino, niste napravile dobička samo vašemu gospodinjstvu, temveč koristite s tem splošni kokošoreji. Mi namreč ne bomo silili takrat s tako množino jajec na trg in trg ne bo z jajci preobložen. Cene jajcem se bodo takoj dvignile za toliko, da se bode izplačalo ostanek prodajati. Tako delajo Nemci in zadenejo 2 muhi na eden vdarec. Posnemajmo jih in jajca postanejo tudi pri nas ljudska hrana, ne pa hrana samih privilegiranih stanov in bogatinov. Cene jajcem se bodo pa dvignile in gospodinje bodo imele od ostanka skoraj tisti dohodek, kakor če prodamo vse in to na pol zastonj.

Ravno taka je s piščanci in kokošmi. Večkrat prodamo vse in kupimo 1 kg žilavega trdega mesa. Zakoljite rajše par piščancev ali kokoš in napravite okusno in tečno kosilo, ki stane le nekaj malega več, ko 1 kg mesa, a jed je kaj družega. Če pa porabimo nekaj več perutnine doma, jo bo na trgu manj in cene bodo še ugodnejše.

Cena kuretnini še danes ni v soglasju z ceno teletine in svinjine. Dokaz: Kokoš z 2 kg mesa prodamo najdražje sedaj za 2 K 40 h do 2 K 60 h nasprotno stane 2 kg teletine ali svinjine 3 K 60 h do 4 K. Celo naša „imenitna“ govedina na deželi stane 2 kg vže 2 K 80 h. Vidite, tako mečemo denar skozi okno in si ne privoščimo dobre hrane.

Povodom svojih predavanj sem imel priliko govoriti z g. župnikom-kokošjerejcem, ki se celo poletje preživlja skorej izključno z kuretnino in se pri tem financijelno in telesno prav dobro počuti, objednem pa izogne uživanju dragega in večkrat smrdljivega mesa, ki dobi duh že ob donšanju v vročem času. Ako pa ni ledenica na razpolago, je mizerija še večja.

Kdor bo računal z menoj, se bode gotovo prepričal o tem in se po tem ravnal. Koristil bo svojemu žepu, užival dobro, tečno hrano in posredno pomagal k zvišanju cen jajcem in kuretnini sploh.

To se mi je zdelo umestno poudarjati da bodo znali ceniti težko in mesnato plemo.

Draginja mesa je tudi posredno pripomogla k dviganju cen sirovega masla. V kratkem času se je dvignila cena od 2 K 20 h na 2 K 80 h. Poleg tega ne zastaja sirovo maslo več v avgustu, septembru in oktobru. Konsum raste in z konsumom se dviga cena. Od kod to? Govoril sem o tem z meščani in ti so izjavili, da hranijo svoje otroke sedaj s sirovim maslom in krompirjem, odkar se je meso podražilo. Pravijo, da izhajajo ceneje otrokom pa prija maslo bolj od mesa. Tako je sirovo maslo postalo hrana otrokom premožnejših starišev in izpodrinilo meso.

Sedaj pridemo k splošnim lastnostim težkih kokošjih plemen.

Povprečno je njih meso mnogo finejšega okusa nego ono dobrih jajčaric, ker je mehkeje, bolj sočnato in zelo drobnih vlaken. Ker so tudi zelo mesnate, jih cenijo kot izborna pečenko.

Drugače pa je z jajci. Ta so navadno drobna in tehtajo le 55 do 60 gramov. Plodovitost ni velika, ker gre krma na meso. Piščeta 4 tedne skoraj nič ne rasto, potem se pa naenkrat pričnejo razvijati v lepe, težke in kepaste živali. Z 12. tednom imamo lepa piščeta za na trg.

Vzreja pa je povrečno zelo težavna, ker so ta plemena večinoma zelo občutljiva napram vremenskim spremembam. Veliko mladičev nam pogine, ako ne pazimo nanje. Vsa večja plemena ostanejo dolgo časa gola po životu, ker ne pridejo kmalu v perje. Posebno dolgo ne dobe repa, kar je znamenje, da bo velika žival. Čim dalje ni repa, tem večja bode kokoš. Ravno to pa ima slabe posledice, da se lažje in hitreje prehlade, ker jih perje ne varuje dežja in mraza.

Vsa večja plemena so tudi večinoma podvržena strastnemu kločenju. Za valjenje pa jih ne priporočam nikomur. Jajca z mehkiimi lupinami stro z svojo težo, jajca z trdimi lupinami pa so slaba za valjenje.

Najbolj razširjena težka plemena so naslednja:

Dorking.

Dorking je največje pleme med kokošmi in doseže tudi največjo težo. To pleme izvira iz Angleškega, kjer posebno cenijo dobro kokošjo pečenko. Ker je na nizkih nogah, ne dela vtisa velikana, vendar pa doseže petelin težo do 7 kg, kokoš pa do 5 kg, na Angleškem, kjer se z odbiranjem vestno pečajo.

Kar je temu plemenu posebno značilno, je to da, ima pri taki teži in velikosti jako nežno in drobno okostje. To pa pleme še bolj dvigne. Nemški perutnarji rede tudi to pleme, pa dosežejo živali le s težo 5 kg, pri kokoši pa 4 kg, ker toliko težkih ne goje. Sploh jim pa nemško podnebje ne ugaja in perutnarji zelo tožijo o mehkužnosti dorking-plemena, osobito v mladosti.

Glede na fino in okusno meso tekmuje dorking z najboljšimi francoskimi plemeni in je za Angleško velikega gospodarskega pomena.

Iz tega je razvidno, da ne kaže tega plemena pri nas razširjati, dokler ga v kakem zavodu ali na plemenorejski postaji ne preskusimo za naše podnebje.

Znaki dorking plemena so: srebrno sivo perje, včasih tudi temno sivo ali celo belo; život je dolg in masiven; hrbet širok; prsa globoka; vsa postava ima nekako oglato obliko; na kratkih in tenkih nogah nima perja: noge so mesne barve; prstov ima po pet; kratki peruti ležita tesno ob životu; rep je krepko razvit, a ne stoječ; greben je navaden in globoko nazobčan, bele dorking imajo tudi rožnate grebene; ušesa rdeča, podbradka velika, težka glava ima kratek kljun temne barve.

La Flèche.

Ime la Flèche (la Fleš) nam pove, da je to pleme francosko. Francoski narod je v perutninarstvu prvi in na najvišji stopnji. Resnično je, da jim gre ugodno in milo francosko podnebje zelo na roko pri reji, nasprotno pa kaže Francoz občudovanja vredno žilavost in pridnost posebno z ozirom na perutninarstvo. Morda ga je pa tudi nagnenje do dobre pečenke, katero ljubi čez vse, privedla do tako vstrajnega in racionalnega perutninarstva. In danes moramo soglasno reči sodbo, da ima Francoz glede na množino in kakovost kurjega mesa najboljša plemena, s katerimi le angleško dorking tekmuje. Poleg dobrega mesa, so s skrbnim odbiranjem dosegli tudi precej dobre jajčarice.

Ime so dobile po vasi „La Flèche“, kjer so jih pričeli prvo rediti. Priljubile so se radi najfinejšega mesa in drobnega okostja. Petelin tehta $4\frac{1}{2}$ kg, kokoš pa $3-3\frac{1}{2}$ kg. So sicer na visokih nogah, pa vendar stegnjenega in polnega života. Kot kokoš za meso je neovrženo to najboljšje pleme. Kokoš znese le okrog 120 jajec, pa ta tehtajo 60—75 gramov, kar je zelo veliko za tako težko pleme. Na ta način je la Flèche koristna na obe strani: za jajca in meso. Pri števamo jo lahko najkoristnejšim plemenom, toda žalibog le v domovini. Nemci imajo s tem plemenom silno žalostne skušnje. Mladiči, silno mehki in občutljivi, se silno težko vzrejajo. Še celo odrasla la Flèche ne more nemškemu podnebjju vsak čas kljubovati; podvržena so raznim boleznim in zahteva gorkih in proti mrazu zavarovanih hlevov.

Mladiči rasto silno počasi in so spolno zreli še-le v 8—9 mesecu. Vsled tega jih ne smemo pred gorkim majem zvaliti, nesti pa prično s februarjem, ko je jajec največ. Piščeta so rada počasne rasti in še-le s 16 tedni dobra za na trg, kar je za pleme vsekakor velika hiba. Dorasle pa dajo mnogo najboljšega mesa in la Flèche pulardi se naj-

dražje plačujejo. Znaki plemena so: Na visokih nogah dolg život; trup vitek pa mesnat; na teški glavi nima pravega grebena kakor druga plemena, ampak navpično stoječa, stožčasta mesnata rožička tik nad očmi; podbradka sta krepko razvita, kakor pri jerebičaricah; ušesi sta veliki in beli, dolg vrat nosi pokončno; naprej stoječa prsi; močni peruti trdo ob životu; petelin ima velik in pokončno stoječ rep; nogi gladki, visoki in sivo-črne barve; glava rdeča; perje črno in na zeleno se spreminjajoče.

Bela la Flèche je redka. Kločijo skoraj nič. Zrna požro silno veliko, pa so precej lene za pašo.

Faverolka.

To pleme ni niti staro na Francoskem, niti ni ustvarjeno po „sportsmanih“, temveč je produkt križanja, ki odgovarja pogojem katere stavimo v koristno pleme finega mesa in jih hočemo vedno in vedno spopolnjevati na finost in nežnost kože in mesa. Pri tem jim preti nevarnost, da se živali pomehkužijo in so čim dalje bolj podvržene raznim boleznim. Ker je tako spopolnjevanje združeno s krvnim sorodstvom, zato pešajo tudi v plodovitosti.

Potom križanja so si pa Francozje ustvarili več plemen, med drugimi tudi Faverolke. Križanje je pa naj težavnejša in naj dolgotrajnejša pot, predno nas dovede do konstantnega plemena. Leta in leta je gojiti križane živali, odbirati jih po lasnostih oblikah in perju, predno dosežemo jednoto, pleme po zmožnosti in vnanjosti; kajti vedno in vedno se pokaže tu in tam napaka, ki nam kaže, da se hoče ta ali ona žival prevreči nazaj po svojih prednikih. Predno se odpravijo vsa ta povračujoča se znamenja prednikov, ima perutinar mnogo dela. To velja ravno tako za vso živino, kjer se kdo peča s križanjem. Pri nas se n. pr. izborna sponaša križanje domačih svinj z jorksirškim merjascem. Vse kaže, da si vzredimo v nekaj letih konstantno pleme. Posebno je plo-

dovitost svinj zelo razvita, zato so se jih kmetovalci hitro oprijeli.

Za križanje, v dosego novega faverolskega plemena, so vzeli čistokrvna plemena dorking, houdan in brahma. Faverolke imajo znake obeh teh plemen. Po dorking so podedovale obliko života, po houdan pa pernatost brado ob očesih in pod grlom, brahma jim je pa dala visoko postavbo in pernatost noge in po pet prstov na belih nogah.

Po več krajih sem že na Kranjskem dobil Faverolke, ki pa so križane z belo vianotko in zadovoljujejo ljudi zelo, dasiravno se od čistokrvne ločijo po rmenih nogah in čisto belem perju.

Znaki čistokrvne Faverolke so: Vrat srebrne barve; pleča, hrbet in daljša peresa v perutih bela in črnolisasta; krajša peresa v perutih, prsa, trebuh, rep in noge črne; kokoš pa ima hrbet, peruti in vrat rdečermen; rep rjav, na koncu črn; star petelin je do 5 kg težek, kokoš pa 4 kg; ne prevelik, navaden in stoječ greben; zadnji del života velik in širok; močna in polna prsa nosi precej visoko; vsa postava polna, kepasta in impozantna; ušesi rdeči; podbradka majhna in tenke kože.

To pleme je zelo priljubljeno za pitanje. Ker jim perje počasi raste, gre vsa hrana na meso; zato so piščeta prej zrela za kuhinjo. Bela koža in fini okus mesa jih je zelo priljubila povsod. Posebno drago plačujejo pularde in kapune tega plemena. Celo stare kokoši imajo razmeroma še zelo dobro meso. Ker pa po skrbnem odbiranju znesejo 120—150 jajec po 55—60 gramov težkih, je korist za gospodarstvo potem utemeljena. Naše Faverolke, preplemenjene na belo perje, pa neso 60—65 gramov težka jajca.

Kar pri nas to pleme priporoča, je njih utrjenost, krotkost, so zelo dobre zimske jajčarice, zgodaj spolno zrele in pridno iščejo hrane na paši.

Mehelner.

To pleme je zelo podobno pri nas že precej razširjenim Plymouth-Rocks (izg. plimes roks), in kdor ni posebno zveden o plemenih, jih kaj lahko zamenja. Pri nas jih navadno imenujemo „grahaste“. Mehelner je doma v Belgiji in je od tod razširjen po celi Nemčiji. Glede dobrega mesa se približuje Faverolki, a vendar je ne doseže. Najbolj cenijo mesnate pularde in kapune. V zadnjem slučaju pa se Nemci zelo pritožujejo o slabem vspevanju tega plemena. Menjava v prehranitvi mladičev upliva namreč zelo slabo in jih mnogo pogine.

Znaki so: Kratek, okrogel in pa zelo globok život; prsa zelo napeta in mesnata; peruti kratki; rep gost, pa posebno pri kokoši zelo kratek, v čemer se najložje ločijo od Plymouth-Rocks z gladkimi nogami; petelin tehta do 5 kg in še čez, kokoš pa 4 kg; v obraz je rdeč; podbradek ima le petelin dolg; perje je sivo in temno obrobjeno; petelin je navadno svetlejšje barve od kokoši; ker je na nizkih nogah, napravi celoten vtis okrogle kepe in to tem bolj, ker je kratkega in debelega vratu.

Mehelner je slaba jajčarica, zato gojijo to pleme izključno za meso, pa tudi razni ljubitelji perutnine se pečajo z njim.

Houdan

je doma blizu Strassburga in ima ime po vasi istega imena. Glede finega mesa zaostaja nekoliko za gornjimi plemeni, prekaša pa jih z ozirom na število jajec. Poleg tega rasto mladiči precej hitrejšje in nikakakor niso mehkužni. Ob nežnem okostju so zelo mesnate živali. Da se pleme ne razširi bolj, je krivo to, da so kokoši slabe zimske jajčarice. Ker kmetje ljubijo le pridne iskalke hrane, da se kolikor toliko same prežive, zato to pleme ni priljubljeno osobito radi velikanske čope in močno razvite brade, ker vse jih ovira pri iskanju hrane posebno ob deževju, ko se čopa in brada

zmoči. Poleg tega jim mokro perje provzroča mnogo očesnih bolezni. S tem plemenom se pečajo le pri mestih in industrijelnih krajih radi mesa. Znaki so: poln in masiven život; široka in zelo naprej stoječa prsa; pokonci stoječa glava z močno čopo; ob straneh in pod grlom veliko pernato brado; greben sestoji iz dveh kož, katerih jedna visi na levo, druga na desno; beli ušesi zakriva brada; velik rep z dolgimi peresi pri petelinu; kratki, gladki in mesnato barvani nogi imata po pet prstov; barve je črne ali bele; teža 3 do 4 kg.

Creve coeur.

Creve coeur (izg. Krev kêr) so houdan po glavi zelo podobne. Ker imajo precej dobrega mesa, hitro dorastejo in kokoši zneso do 120 jajec po 60 gramov in še težjih; zato se je pleme precej razširilo. Creve coeur isto tako ne vali, kakor tudi houdan ne.

Znaki so: težek in poln život; velika in polna čopa v obliki balona; ob straneh in pod grlom pernata brada; greben sestoji iz dveh mesnatih rožičkov, ki gresta ob korenu kvišku narazen, na koncu pa sta zakrivljena na znotraj; kljun je črn; beli ušesi ste v pernati bradi skriti; podbradka srednje dolga; hrbet širok; vrat nosi navpično; kratki, črni in gladki nogi; petelinov rep velik; perje črno.

Tako sem podal opis najnavadnejših plemen za meso. Taka plemena spadajo v kraje, kjer se piščeta lahko in drago prodajo, to je blizu mest in industrijelnih krajev. Notranjsko ima posebno lepo priliko radi bližine Trsta, pa ravno v tem kraju je perutninarstvo na najnižji stopnji. Dasi ima Notranjska mnogo prostornih pašnikov, vendar je perutnine malo v razmerju s prikladnim prostorom, ki jim je na razpolago.

Tukaj so zelo potrebne podružnice osrednje perutninarske zadruga v povzdigo kokošjereje.

Zupan.

Zadružni pregled.

Letošnji kongres srbskih poljedelskih zadrug na Hrvaškem in v Slavoniji se bo vršil 28. in 29. septembra v Zagrebu.

Socialni demokrati in zadružništvo. Na mednarodnem socialnodemokratskem kongresu v Kodanju je utemeljeval in priporočal dr. Karpeles (Dunaj) naslednjo resolucijo:

Z ozirom na to, da konsumna društva svojim članom ne morejo nuditi samo materialnih ugodnosti, da so poklicana, delavske sloje po odstranitvi medtrgovine in z lastno produkcijo gospodarsko krepiti za organizirani konsum in zboljšati njihovo življenje, vzgajati delavce za samostojno oskrbovanje njihovih zadev in tako pripravljati, da se družba zdemokratizira in socializira, izjavlja kongres, da more zadružno gibanje, čeprav ne more samo nikdar osvoboditi delavstva, vendar biti porabno orožje v razrednem boju, ki ga vodijo delavci za doseg svojega nepremakljivega cilja, osvojitve politične in gospodarske moči v svrhu podružabljenja vseh sredstev produkcije in izmenjave, in da ima delavski stan največji interes na tem, da rabi to orožje. Kongres pozivlja zato vse strankine sodruge in vse strokovno organizovane delavce, da postanejo in ostanejo delavni člani konsumnih društev in da delujejo v konsumnih društvih v socialističnem smislu, da preprečijo, da bi konsumna društva, mesto da bi ostala dragoceno sredstvo za organizacijo in vzgojo delavskega stanu, postala sredstvo, s katerim bi se slabil duh socialistične solidarnosti in discipline. Kongres nalaga zato sodrugom kot dolžnost, v svojih konsumnih društvih delovati na to, da se čisti dobiček ne porzdeli izključno med člane, ampak da se porabi tudi za napravo fondov, ki konsumnim društvom omogočujejo, da ali sama po svojih zvezah in velikih nakupovalnih družbah pridejo k zadružni produkciji in skrbe za vzgojo in izobrazbo kakor tudi za podpiranje svojih članov, da se plačilne in delavne razmere njihovih uslužbencev dogovorno s strokovnimi društvi uredi, da so njihovi lastni obrati v vsakem oziru organizovani vzgledno in da se pri nabavi blaga primerno jemlje v poštev pogoji, pod katerimi je bilo izdelano. — Če in na kak način naj zadruga naravnost iz svojih sredstev podpirajo politično in strokovno gibanje, je prepuščeno odločitvi zadružne organizacije

v vsaki deželi. Z ozirom na to, da bodo usluge, ki jih zadružno gibanje lahko nudi delavstvu, tem večje, čim močnejše in popolnejše je to gibanje, izjavlja kongres, da morajo zadruga vsake dežele tvoriti enotno zvezo. Kongres izjavlja slednjič, da je v interesu delavstva v njega boju proti kapitalizmu potrebno, da naj bodo odnosi med političnimi, strokovnimi in zadružnimi organizacijami vedno bolj iskreni.

Osrednja zadruga za vnovčenje živine in pospeševanje živinoreje v Mariboru je nastavila za posamezne kraje, oziroma občine: Orehova vas, Slivnica, Račje, Podova, Hajdin, Št. Lovrenc na Dravskem polju, Pleterje, Gornje in Spodnje Jabljanje, Strgojnica, Gorica in Fram za zaupnega moža g. Jožefa Lobnik-a, veleposestniški sin, Orehova vas, pošta Slivnica. — Za Sv. Miklavž in Rogozo gosp. Jakoba Florjančič-a, posestnik in župan pri Sv. Miklavžu na Dravskem polju. — Za Leitersberg, Dragučovo in Sv. Marjeto ob Pesnici g. Jožef Šnuderl-a, veleposestnik v Frajdeku, pošta Pesnica. — Za celo župnijo (faro) Jarenino gosp. Franca Šparl-a, posestnik v Jareninskem dolu, h. št. 44. — Za Konjice odbornike kmečke hranilnice in posojilnice v Konjicah. — Za Št. Jur ob juž. žel. g. Franca Žličarja, tajnika posojilnice in hranilnice v Št. Jurju ob juž. žel. — Zaupni možje imajo nalogo, zbirati živino samo od udov. Udje, kateri imajo živino na prodaj, naznanijo zaupnemu možu ustmeno ali pisмено. Za pisμένο razdelitev živine bodo razdelili zaupni možje svojim udom dopisnice, katere so v ta namen že tiskane; na dopisnici se izpolni samo čas oddaje živine ter se lastno-ročno podpiše. — Živinorejci, kateri hočejo pristopiti k zgoraj imenovani zadrugi, naj pri glasijo pristop Osrednji zadrugi v Mariboru ali pa zaupnemu možu. Delež znaša 10 K, kateri se ne obrestuje. — Pri izstopu se delež vrne. — Nekateri kmet ne bo vnet za pristop, češ, živino sedaj itak lahko doma dobro prodamo; treba je pa misliti naprej, ker cene gotovo ne bodo zelo dolgo tako visoke, kakor sedaj. Na vsakem sejmu lahko tudi opazamo, da se zelo mnogo živine pokupi od prekupcev in raznih živinskih barantačev, — To živino prekupci mnogokrat še na tistem sejmu dobro prodajo. Ves dobiček, katerega sicer prekupci napravijo, bode obdržal kmet sam, če bode prodajal svojo živino potom Osrednje zadruga. — Plačevala

bo Osrednja zadruga navadno po izvršeni prodaji, če bo pa mogoče denar kateri rabil prej, potem se mu tudi lahko da do dve tretjini v naprej. — Vzemimo na pr.: Osrednja zadruga pošlje živino od svojih udov na Dunaj, tamkaj je živinski sejem vsak ponedeljek, skrbeti moramo torej za pravočasni dovoz živine. — Odposlati jo moramo recimo iz Maribora že v petek predpoldan, tedaj pride na Dunaj v soboto opoldan, ta dan se lahko dobro odpočije, ker se seveda od vožnje malo utruji, zato jej tisti dan ni veliko za krmo, drugi dan (v nedeljo) se celi dan dobro krmi. V ponedeljek na dan sejma se pa živina ne krmi več. — Ves denar se pošlje še isti dan (v ponedeljek) Osrednji zadrugi v Maribor, ta zaračuni stroške itd. za vsakega posebej, ter pošlje, kakor hitro je mogoče, denar vsakemu posebej z natančnim računom. — Ko bi se pa živina na glavnem sejmu (v ponedeljek) ne prodala, kar se pa zelo redkokrat pripeti, tedaj pride na sejem v četrtek, na tega pride namreč samo takšna živina, katera se na glavnem sejmu ni prodala; da bi se na tem sejmu ne prodala, se ni treba bati.

Pri tej kupčiji torej ni bilo nikakih prekupcev ali živinskih barantačev, in odpošiljatelj živine je dobil ves skupiček. Osrednja zadruga, kakor tudi zadruga na Dunaju, si pri celi prodaji živine ne računata niti vinarja, odračuni se samo tiste stroške, kateri pri prodaji resnično nastanejo, kakor na pr. voznina, tržna pristojbina (štantnina), stroške krmljenja itd. Vse te stroške in še mnogo večje imajo tudi prekupci, kateri pošiljajo živino na najugodnejše trge. Zatorej pristopite vsi v kratkem času k Osrednji zadrugi, ker vendar vidite, da je samo kmetom v korist, pač pa v škodo vsem prekupcem in živinskim barantačem.

Obenem priporoča zadruga vsem kmetom živinorejcem, da nikdar ne kupujejo krmil, kakor na pr. Lukulus, Molko itd. Taka krmila se pa žal mnogokrat razglašajo v gospodarskih časnikih in priporočajo, na pr. $\frac{1}{2}$ do 2 *kg* postanejo svinje vsak dan po umetnem prašku težje, nadalje, da se poviša množina mleka pri kravah za 2 do 3 *l* na dan, da je to umetno krmilo petkrat boljše, kakor kuzuza ali oves. — Nekateri izdelovatelji takih krmil pridenejo še navodilo, recimo na pr. za svinje: Vsaki dan naj se jim krmi nekaj kuzuze ali kakega drugega zrna, ter se primeša par žlic zgoraj

navedenega praška ali krmila, nadalje, da se vsaki dan umijejo, da je v hlevu zmiraj sveži zrak. — Kmetovalci, ako se boste ravnali po tem navodilu, boste imeli seveda jako lepe svinje, pa ne radi tega, ker ste jih krmili z dotičnim umetnim praškom, ki je ničvreden, v mnogih slučajih še celo škodljiv, vrhu tega še jako drag, ampak zato, ker ste krmili svinje s kuzuzo, jih pridno umivali, snazili in zračili hleve. — Taki in enaki umetni praški so tudi za krave. Izdelovatelj vam nateza, da bodo dajale krave na dan za 2 do 3 *l* mleka več. Nič ne verjemite! Ti praški niso nič drugega, kakor odpadki pri raznih tovarnah, o katerih tovarnar ne ve, kako bi jih spravil v denar. — No, primeša jim malo kumna, in vi jih drago plačujete. Proč torej s temi umetnimi praški, ki vam ne koristijo, ampak samo škodujejo, in ki polnijo na vašo škodo — tovarnarjem in trgovcem žepe.

Gospodarske drobtine.

Slušateljem c. in kr. živinozdravniške visoke šole na Dunaju s Kranjskega podeljuje deželni odbor kranjski podporo pod pogojem, da se obvežejo, po končanih študijah prositi za mesto deželnega živinozdravnika na Kranjskem in kot taki delovati vsaj 2 leti. Prošnje se vlagajo potom rektorata navedene visoke šole. Priložiti jim je krstni list, domovnico in dokazila o študijah.*

Napredek Avstro-Ogrske pod vlado cesarja Frana Josipa I. pojasnjujejo najbolj sledeče številke, ki se tičejo predvsem obrtnije. Ta se je razvila v tem večji meri, čim več se je gradilo železnic. Ko se je rodil naš cesar, je bila edina železnica v Avstriji ona, ki so jo konji vlekli med Lincem in Budjevicami. Malo časa potem so gradili severno železnico. Ko je cesar stopil na prestol, je že bilo 1400 kilometrov železnic z lokomotivami. Leta 1860. jih je bilo že 3000 *km*; leta 1870. je narastlo število na 6000 *km*, danes jih je v Avstriji že 24.000 *km*. Na Ogrskem je bilo ob nastopu cesarjevem 35 *km* železnic, leta 1860. 1600 *km*, l. 1870. 3500 *km*, l. 1880. 7000 *km*, danes je na Ogrskem že nad 18.000 *km* železnic. Avstrija ima 3200 lokomotiv, 7000 osebnih vozov in 135.000 blagovnih vozov. Ogrska ima 3200 lokomotiv, 8000 osebnih in 80.000 blagovnih vozov.

Plovnih vodenih cest je v Avstriji do 3000 km, na 1300 km vozijo parobrodi. Ogrska ima 5000 km plovnih vodnih cest, s parobrodi se vozi po 4500 km. Za vožnjo na morju ima Avstrija 300 parobrodov, Ogrska 100. Avstrija ima 16.000 jadrenic, Ogrska pa 400. Avstro-Ogrska monarhija ima 15.000 ladij z 430.000 tonami in 40.000 posadke.

Z razvojem železnic in pomorskega prometa je napredovala seveda tudi trgovina. Leta 1880. se je v Avstrijo uvozilo za 460 milijonov kron blaga, izvoz je pa znašal 2300 milijonov kron. V 1350 pivovarnah proizvaja Avstro-Ogrska 23 milijonov hektolitrov piva, letno povprečno 8 milijonov hektolitrov vina, okoli 3 milijone hektolitrov žganja in v 200 tovarnah 15 milijonov meterskih stotov sladkorja. Izvažja se povprečno vsako leto za 230 milijonov kron sladkorja. Kmetje imajo danes tudi bogato živinorejo: nad 4 milijone konj, okoli 18 milijonov govede, 14 milijonov ovac, 3 milijone koz in 43 milijonov svinj. Tudi na denarstvenem polju je napredek. Avstrija ima 80 bank s kapitalom preko 1 milijarde, Ogrska pa 560 bank s pol milijarde kron imetka.

Novi stokronski bankovci. Avstro-ogrška banka je izdala z 22. avgustom t. l. nove stokronske bankovce z datumom 2. januarja 1910. Stare stokronske bankovce od 2. januarja 1902 se more zamenjati do 31. avgusta l. 1912 pri avstro-ogrski banki. Novi bankovci so 16,3 cm dolgi in 10,8 cm široki.

Nove bankovce po sto kron umaknejo iz prometa? — Iz Budimpešte poročajo, da umakne avstro-ogrška banka nove dne 22. m. m. prometu izročene bankovce radi tega, ker se je v madjarski tekst urinil tiskarski oziroma pisarski pogrešek.

Osebnodohodninski davek je prinesel državi leta 1908 72,2 milijonov kron, torej 6,8 milijonov kron več kakor leta 1907. Prvo leto, ko je bil ta davek vpeljan, t. j. leta 1898, je nabrala država 44,6 milijonov kron; v 11 letih so dohodki na tem davku poskočili za 27,6 milijonov kron. Davek na osebno dohodnino plačuje 3.405.447 ljudi, to je 12,16% vseh prebivalcev. Od teh odpade 309 milijonov na dohodnino od zemljišč, 419,5 milijonov od stavb, 1199,5 milijonov od samostojnih podjetij, 1700 milijonov od plač, 579 milijonov od kapitalov in 60 milijonov od drugih dohodkov. Razne dežele plačujejo in sicer: Gor. Avstrijska 33,98

mil., Solnograška 560.904, Štajerska 312 mil., Koroška 699.476, Kranjska 589.263, Trst 1:75 mil., Istra 376.124, Goriško-Gradišćanska 288.533, Predarlška 399.320, Češka 19,4 mil., Moravska 479 mil., Šlezija 1,5 mil., Galicija 5,6 mil., Bukovina 878.601 in Dalmacija 387.159 kron. Samo mesto Dunaj je leta 1908 plačalo 30,4 milijonov kron osebnodohodninskega davka.

Književnost.

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku. VI. zvezek. Predpisi o nespornih pravnih stvareh. Uredil dr. Edvard Volčič, c. kr. dež. sod. svetnik v Rudolfovem. — V Ljubljani 1910. Izdalo in založilo društvo „Pravnik“. Natisnil A. Slatnar v Kamniku. V platno vezana knjiga se dobiva za 7 K po knjigarnah ali pa v Novem mestu pri uredniku.

Slovenski Pravnik, oziroma Mjesečnik Pravniskog družba u Zagrebu pišeta: S to sedaj izišlo knjigo smo storili lep korak naprej. Domačemu pravniku že dobro dené, da ima konečno v rokah zakone v jeziku, v katerem jih sleherni dan upotreblja, v katerem se jih pa nikdar učil ni. Ta zbirka, obsegajoča — da se na kratko izrazimo — notarski red, zapuščinski patent in predpise o sodnih depozitih, pa je vrhu tega tako urejena ter opremljena z odločbami vrhovnega, odnosno upravnega sodišča, da je popoln pripomoček za vsakdanjo rabo praktika in da se vseskozi lahko meri z dotično nemško izdajo v Manz'ovi zbirki. Tudi vnanja oblika je odlična in tisek je, če nas oko ne moti celo lepši in prikupljivejši, nego je bil v nekaterih prejšnjih zvezkih te zbirke.

Zvezek sestojta pravzaprav iz treh samostojnih oddelkov, ki so vsak zase paginirani (162 strani, odnosno 359 in 119) in imajo vsak svoj predgovor urednika drja. Volčiča.

Če se premotri celokupni zvezek, mora se priznati, da je bilo treba zanj mnogo nelahkega, ker podrobnega in preudarnega dela, in naravnost čuditi se je vztrajnosti in požrtvovalnosti g. deželnosodnega svetnika drja. Volčiča, ki je na ta način v štirih letih priredil kar štiri obsežne knjige in pri tem imel še vse skrbi z neprijetno manipulacijo.

Pričujoča knjiga ustreza povsem svojim stvarnim namenom. Vsak oddelek ima tudi

svoje stvarno kazalo v slovenskem in hrvatskem jeziku. Odlični hrvatski „Mjesečnik“ priobčil je v št. 8. in 9. o vsem jako laskavo oceno, katero zaključuje z naslednjimi značilnimi besedami: „Po našem bi mnijenju trebali, da se ovom sbirkom austrijskih zakona služe i svi hrvatski pravници, najpače oni u Austriji, pošto i onako svoje nemaju, a autor im je omogućio uporabu, navevši sve hrvatske izraze, koji se bitno razlikuju od slovenskih. Kad i ne bi bilo medju nama onako živog saobraštaja, kakav doista jest, već činjenica, što smo jedan narod, mora da nas nuka, da naučimo pravne izraze jednoga i drugoga dijela naroda, da uzmognemo lahkoćom rabiti svaku našu pravnu knjigu, a ne posizati za njemačkom ili talijanskom i ondje, gdje imamo svoju, samo pisanu drugim narječjem.“

Upajmo torej, da ta knjiga ne bo obležala v zalogi, marveč prišla povsod, kamor spada, v rabo, kakor zasluži. — Vsebina knjige sama jo priporoča tudi zadrugam in drugim zavodom.

Književno obvestilo Koncem avgusta 1910 je izšlo „Dopolnilo civilnopravnim zakonom za leto 1906—1910“. Urednik dr. Volčič pravi v svojem predgovoru: Po letu 1906, ob katerega koncu je izšel IV. zvezek „Pravnikove zbirke“, so se nekateri predpisi dotične snovi premenili, premnogi po odločbah vrhovnih sodišč pojasnili ter so se v rečeni knjigi našli še nekateri moteči tiskovni pogreški. Dasi je od vsega natisa knjige preostalo le še malo nad dvesto izvodov, vendar pri naših razmerah ni upati, da se skoro zvedejo, še manj pa, da se more v doglednem času izdati njen drugi natis. Zato sem v soglasju z društvom „Pravnik“ uredil dopolnilo, ki naj knjigo z drugimi objavami vred, ki jih je društvo medtem izdalo — nova odvetniška tarifa, jezikovni zakon za Dalmacijo — popolni po sedanjem stanju v vseh zgoraj označenih ozirih. Novi kupci „Civilnopravnih zakonov“ dobe „dopolnilo“ in medtem izišle omenjene objave vezane v eni knjigi, drugi si jih lahko nabavijo posebej, upam, da vsem nadomeste novo izdajo navedenega IV. zv. zbirke. Dostavljamo da je v „Dopolnilu“ krog 200 novih določeb vrhovnega sodišča. Dopolnilo se za ceno 1 K 20 vin. dobiva po vseh knjigarnah in pri uredniku, dobi pa je brezplačno, kedor pri uredniku samem na novo naroči Pravnikove zbirke IV. zvezek (Civilnopravne zakone za 8 K), ali V. zvezek (zemljiškoknjžne

zakone za 6 K), ali IV. zvezek (Prepisi o nespornem sodstvu za 7 K); pridejati se mora k tem kupninam samo 6 vin. za poštnino.

Travniški mojster.

Pri deželnem odboru kranjskem se sprejme travniški mojster s plačo 1600 K in z aktivitetno doklado 504 K na leto ter s pravico do normalnega napredovanja, kadar se definitivno namesti.

Prosilci za to službo vložijo naj svoje prošnje, katerim je priložiti krstni in domovinski list, npravnostno spričevalo, spričevalo o šolski izobrazbi, o fizični in strokovni usposobljenosti do

do 15. oktobra 1910

pri podpisanem deželnem odboru.

V prošnji je povedati, če in kako je prosilec zadostil vojaški dolžnosti,

Deželni odbor kranjski
v Ljubljani, dne 12. septembra 1910.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Laškem,

reg. zadruga z neomejeno zavezo.

ki se bo vršil dne 9. oktobra 1910 ob 3. uri popoldne v prostorih gospoda Fr. Šuhla, gostilna pri „Flosarju“.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo o izvršeni reviziji.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1909.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen vrši se pol ure pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Št. Gothardu,

reg. zadruga z neomejeno zavezo

ki bo 18. septembra 1910 v društveni dvorani v Št. Gothardu ob 3 popoldne

Spored:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računov.
4. Slučajnosti.

Načelstvo.

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Dragi,
reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.		K
Posojila	161.933	28
Inventar premični	494	50
Zaostale obresti posojil	1.169	31
Delež pri „Zad. zv. v Ljub.“	1.000	—
Gotovina 31. decembra 1909	6.454	71
Skupaj	171.051	80
Pasiva.		K
Deleži	228	—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	160.579	79
Tekoči račun z zvezo	6.633	—
Rezervni zaklad	2.463	85
Čisti dobiček	1.147	16
Skupaj	171.051	80
Denarni promet	K 311.374	97
Stanje članov začetkom l. 1909	94	—
Prirastlo	—	—
Odpadlo	—	—
Stanje koncem l. 1909	—	—

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Domžalah,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva		K
Posojila	299.234	15
Tekoči račun s člani	80.354	84
Inventar premični	313	92
Inventar nepremični	7.290	—
Zaostale obresti posojil	1.544	67
Vrednost tiskovin	104	62
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000	—
Terjatev na najemnine	1.144	—
Terjatev na kupnine	187	—
Neporavnane obr. najemn.	125	84
Neporavnane obr. kupnine	20	56
Delež pri „Ljud. posojil.“	4	—
Delež pri Hranilnici in po- sojilnici v Kamniku	4	—
Delež pri Kitarški zadrugi	200	—
Gotovina 31. decem. 1909	6.084	18
Skupaj	397.611	78
Pasiva.		K
Deleži	654	—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	229.295	33
Tekoči račun z zvezom	141.597	—
Predplačane obresti posojil	182	10
Izposojila	16.000	—
Rezervni zaklad	8.152	09
Čisti dobiček	1.731	26
Skupaj	397.611	78
Denarni promet	K 528.294	28
Stanje članov začetkom l. 1909	305	—
Prirastlo	23	—
Odpadlo	1	—
Stanje koncem l. 1909	327	—

Bilanca
Ljudske hranilnice in posojilnice
v Celju,
reg. zadr. z neomejen. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva		K
Posojila	1.021.091	20
Naložen denar	281.868	59
Inventar nepremični	182.078	99
Inventar premični	31.820	96
Nepovrnjeni predjumi	879	21
Zaostale obresti posojil	15.814	03
Zaostala upravnina	361	98
Predjuma plačila pri hiši	1.953	09
Zaostala najemina	891	99
Gotovina	9.026	09
Skupaj	1.545.786	13
Pasiva.		K
Deleži	16.750	—
Hranilne vloge	1.518.043	44
Neizplačana dividenda	373	15
Rezervni zakladi	4.661	94
Predplačane obresti posojil	3.191	47
Čisti dobiček	2.766	13
Skupaj	1.545.786	13
Denarni promet	K 3.181.869	17
Stanje članov začetkom l. 1909	202	—
Prirastlo	103	—
Odpadlo	2	—
Stanje koncem l. 1909	303	—

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Dolskem,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva		K
Posojila	63.339	72
Tekoči račun z zvezo	9.893	—
Inventar premični	311	63
Zaostale obresti posojil	783	70
Vrednost tiskovin	25	50
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000	—
Gotovina 31. decem. 1909	556	10
Skupaj	75.909	65
Pasiva.		K
Deleži	136	—
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	74.468	23
Predplačane obresti posojil	115	10
Rezervni zaklad z obresti	901	29
Čisti dobiček	286	03
Skupaj	75.909	65
Denarni promet	K 129.052	30
Stanje članov začetkom l. 1909	56	—
Prirastlo	12	—
Odpadlo	—	—
Stanje koncem l. 1909	68	—

Bilanca
Prominske Seoske Blagajne za
štednju i zajmове
u Čitluku,
reg. zadr. s neogranič. jamstvom,
s koncem meseca decembra 1909.

Aktiva.		K
Zajmovi	165.544	70
Inventar pomični	253	10
Zaostale kamate zajmova	760	59
Dio kod „Zadr. sveze“	1.000	—
Gotovina koncem g. 1909	1.330	08
Skupa	168.888	38
Pasiva.		K
Djelovi	3.060	—
Ulošci na štednju s kapit- amatama	24.567	87
Tekući račun s svezom	138.670	—
Rezervna zaklada	815	32
Čisti dobitak	1.775	19
Skupa	168.888	38
Novčani promet	K 292.827	22
Stanje članov začetkom g. 1908	534	—
Pristupilo	58	—
Izstupilo	—	—
Stanje koncem god. 1909	612	—

Bilanca
Seoske Blagajne za Štednju
i Zajmове
u Dračevici na Braču,
zadruga uknjižene na neogr. jamčenje,
s koncem meseca decembra 1909.

Aktiva		K
Zajmovi	25.278	43
Inventar pomični	628	65
Zaostale kamate zajmova	1.225	88
Dio kod „Zadružne sveze“	800	—
Vrijednost robe u skladištu	1.800	—
Gotovina 31. dec. 1909	4.991	15
Skupa	34.724	51
Pasiva.		K
Djelovi	580	—
Ulošci na štednju s kapitali- zovanimi kamatama	27.377	81
Tekući račun s svezom	4.692	—
Rezervna zaklada	1.455	74
Čisti dobitak	618	96
Skupa	34.724	51
Novčani promet	K 245.803	95
Stanje članov začetkom g. 1909	57	—
Pristupilo	7	—
Izstupilo	6	—
Stanje koncem g. 1908	58	—